

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys —
Helsingförstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry
Suojelusihteeri Aili Jukarainen
Annankatu 29 A 16
00100 Helsinki
suojelusihteeri@tringa.fi

BirdLife Suomi ry
Annankatu 29 A 16
00100 Helsinki
toimisto@birdlife.fi

Vastaanottaja:
Uudenmaan liitto
Esterinportti 2 B
00240 Helsinki
maakuntakaava@uudenmaanliitto.fi

Asia: Lausunto Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaavan luonnoksesta (lausuntopyyntö 9.5.2011)

Lausunnon antajat: Lausunnon antavat BirdLife Suomi ry ja sen paikallisyhdistys Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys — Helsingförstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry (rek.nro 116.353, 2104 jäsentä vuoden 2011 alussa). Tringa ry:n tarkoituksena on edistää ja kehittää lintuharrastusta, lintujen- ja luonnonsuojelua sekä toimia alueensa lintuharrastajien ja tutkijoiden yhdyssiteenä. Yhdistyksen toiminta-alue on Helsinki ja sen ympäristö (entinen Uudenmaan maakunta sekä Sipoo entisellä Itä- Uudellamaalla).

Tringa ry ja BirdLife Suomi ry kiittävät lausuntopyynnöstä. Yhdistykset ovat tutustuneet Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaavan luonnoksen aineistoon ja lausuvat siitä mielipiteenään seuraavaa:

Uudenmaan ekologinen verkosto

2. vaihemaakuntakaavan luonnoksen valmistelun periaatteena on muun ohella ollut alue- ja yhdyskuntarakenteen eheyttäminen sekä hajarakentamisen ohjaaminen. Mainitut periaatteet antavat hyvät lähtökohdat säilyttää maakunnan arvokaat luontoalueet ja toimiva ekologinen verkosto kaavassa. Toimivan ekologisen verkoston turvaaminen onkin taustamateriaalin mukaan ollut yksi kaavaluonnoksen valmistelun ohjenuorista.

Toimivan ekologisen verkoston turvaaminen edellyttää kuitenkin huomattavasti enemmän toimenpiteitä kuin tätä kaavaluonnosta varten on tehty. **Maakunnan ekologisen verkoston tila tulee selvittää ja maakuntakaavassa turvata sen säilyminen osoittamalla se kaavakartalla.**

Maankäyttö- ja rakennuslain tavoitteet, joita maankäytön suunnittelun on tarkoitus edistää ovat kaikki keskenään samanarvoisia ja siksi myös tärkeät luontoalueet ja luontoarvojen säilymisen kannalta tarpeelliset ekologiset yhteydet tulee kaavassa käsitellä samoin kuin esimerkiksi taajamarakenne. Nyt kaavaluonnokseen ei ole merkitty edes uusia, jo perustettuja tai suojelualueiksi varattuja alueita. Mainittujen alueiden merkitseminen olisi tärkeää kaavan informatiivisuuden ja ohjausvastuun vuoksi.

Metsämantereiden yhtenäisyys ja niiden väliset toimivat ekologiset yhteydet ovat edellytyksenä mm. Uudenmaan metsäkanalintupopulaatioiden säilymiselle. Metsälajisto tarvitsee riittävän leveitä metsäisiä käytäviä voidakseen liikkua alueelta toiselle. Metsäkanalinnuista erityisesti metso on taantunut Uudellamaalla voimakkaasti (Solonen ym. 2010¹). Kaikki Uudellamaalla tavattavat metsäkanalinnut (metso, teeri ja pyy) kuuluvat lintudirektiivin I-liitteen lajeihin, joiden elinympäristöjä on suojeltava erityistoimin. Lintudirektiivi kiinnittää erityistä huomiota lajeihin, jotka ovat herkkiä muutoksille niiden elinympäristöissä. "*Lajin suojelun taso on suotuisa, kun lajin luontainen levinneisyysalue ei pienene, eikä ole vaarassa pienentyä ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa, ja lajin pitkäaikaiseksi säilymiseksi on ja tulee todennäköisesti olemaan riittävän laaja elinympäristö*" (Neuvoston direktiivi 92/43/ETY). Metson kohdalla suojelun taso ei Etelä-Suomessa ole suotuisa.

Kaavan suurimman kasvualueen tärkeimmät yhtenäiset metsäalueet ja niiden väliset käytävät sijaitsevat pääkaupunkiseuden molemmin puolin. Pääkaupunkiseuden länsipuolella pohjois-eteläsuunnassa kulkee käytävä (1) Porkkalan-Meikon-Nuuksion-Vihdin ja Karkkilan metsämantereita pitkin ja itäpuolella (2) Mustavuoren-Kasabergetin-Sipoonkorven-Pornaisten ja Mantsälän kautta. Jälkimmäinen (2) käytävistä on jo vaarallisen rikkonainen ja länsipuolen käytävässä (1) on Vihdin kohdalla rikkonaisempi osa-alue ja käytävä uhkaa sulkeutua valtatie 51 kohdalla.

Maakunnallisesti tärkeiden lintualueiden huomioiminen kaavassa

Tringa r.y. on selvittänyt Uudenmaan liitolle maakuntakaavaa varten toimialueensa osalta Uudenmaan maakunnallisesti tärkeät lintualueet (Ellermaa 2010-2011²) ja vastaava selvitys on julkaistu Porvoon Seudun Lintuyhdistyksen toimialueelta (Lehtiniemi ym 2009³) osana entisen Itä-Uudenmaan liiton maakunnalliset luontokohteet (MALU) -hanketta. Kyseisiä aineistoja on hyödynnetty maakuntakaavan taustaselvityksenä, mutta lintualueita ei ole osoitettu kaavakartalla. Jotta varmistetaan, että maakunnallisesti arvokkaat lintualueet huomioidaan asianmukaisesti myös yleis- ja asemakaavoituksessa **tulee maakunnallisesti tärkeät lintualueet osoittaa kaavakartalla merkinnöin, jotka ohjaavat maankäyttöä ja estävät alueiden linnustoarvojen heikentämisen**. Nyt kun lintualueita ei ole asianmukaisesti merkitty kaavakarttaan on jo tässä maakuntakaavaluonnoksessa niille osoitettu muuta monimuotoisuusvaikutuksiltaan linnustoarvoja heikentävää maankäyttöä (tarkistettavista taajama ym. varauksista suhteessa lintualueisiin lista alla). Katsomme, ettei maakuntakaavalla pystytä varmistamaan maankäyttö- ja rakennuslain keskeisiä alueiden suunnittelun tavoitteita, joihin kuuluu "*luonnon monimuotoisuuden ja muiden luonnonarvojen säilyminen*", mikäli maakunnallisesti tärkeiksi todetut luontokohteet jätetään osoittamatta.

¹ Solonen, T., Lehikoinen, A. ja Lammi, E. (toim.) 2010: Uudenmaan linnusto. — Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys Tringa, Helsinki 509 s.

² Ellermaa, M. 2010-2011: Maakunnallisesti tärkeät lintualueet ja niiden tunnistaminen Uudellamaalla. Tringa 37. - 38: 140 – 174.

³ Lehtiniemi, T., Leivo, M. ja Sundström, J. 2009: Porvoon Seudun maakunnallisesti arvokkaat lintukohteet. Internet-julkaisu (http://www.saunalahti.fi/~pslybnff/b/iu_reba.pdf)

Östersundomin alue ja Sipoonkorpi

Nk. kolmen kunnan yhteisen yleiskaavan alue Östersundomissa on osoitettu kaavaluonnoksessa raideliikenteeseen tukeutuvaksi taajamatoimintojen alueeksi. Kaavaluonnoksen aineistosta ei selviä minkäläisten selvitysten perusteella on päädytty kyseiseen kaavamerkintään. Esitetyt kaavamääräykset ovat niin tiukat, että ko merkintä on kyseenalainen ilman kunnollisia selvityksiä. Östersundomin verrattain pieni kaava-alue sisältää huomattavia luontoarvoja ja massiivisen taajaman rakentaminen alueelle on merkittävä uhka näiden arvojen säilymiselle.

Alueen suunnittelussa tulee arvokkaiden luontoalueiden lisäksi huomioida lajiston liikkumistarpeet (toimivat ekologiset yhteydet) sekä arvokkaiden luontoalueiden ympärilleen vaatimat puskurivyöhykkeet suojaamaan alueita ihmistoiminnan aiheuttamalta häiriöltä.

Kaavaluonnoksen mukainen taajama estää mm. Sipoonkorven kansallispuiston laajentamisen Metsähallituksen perustamisedellytysselvityksen (Metsähallituksen selvitys 2010⁴) laajimman vaihtoehdon sekä luontojärjestöjen kansallispuistoesityksen mukaiseksi. Tringa ry ja BirdLife Suomi ry katsovat, että Metsähallituksen perustamisedellytysselvityksen mukaisista kansallispuistovaihtoehdoista ainoastaan laajin täydennettynä Hältingträsketillä ja Talosaarella turvaa Sipoonkorven FINIBA-alueen linnustoarvot. Vaikka alueita ei olekaan osoitettu kansallispuistoon, pitää kaavan avulla varmistaa niiden luontoarvojen säilyminen.

Lisäksi allekirjoittajat kummeksuvat kaavoitustapaa, jossa maakuntakaavaan ja Östersundomin yleiskaavaa valmistellaan samanaikaisesti. Maankäyttö- ja rakennuslaki korostaa osallisten mahdollisuuksia osallistua maankäytön suunnitteluun ja eri tason kaavojen valmistelemiseen samalle alueelle rinta rinnan on ristiriidassa MRL:n hengen kanssa ja johtaa todennäköisesti siihen, että yleiskaava ohjaa maakuntakaavaa, eikä toisinpäin.

Östersundomiin osoitettu taajatoimintojen alue asettuu pohjoisosistaan Sipoonkorven maakunnallisesti tärkeän lintualueen päälle. Mainittu taajamatoimintojen alue tulee rajata pohjoisosistaan pienemmäksi niin, ettei päällekkäisyyttä lintualueen kanssa esiinny. Muita tärkeitä luontoalueita Östersundomin alueella, joita kaavaluonnoksessa ei riittävästi huomioida ovat ainakin Kasaberget ja Kantarnäsberget.

Sipoonkorven pohjoispuolelle osoitetut vaihtoehdot ratalinjaukset (Nikkilän pohjoinen ja Nikkilän eteläinen) uhkaavat Sipoonkorvesta pohjoiseen kulkevan ekologisen käytävän yhtenäisyyttä ja ne tulee poistaa kaavasta. Uudet raidelinjaukset toisivat pitkällä aikavälillä vääjäämättä mukanaan taajaman, joka eristäisi Sipoonkorven metsämantereen ja estäisi metsälajiston liikkumisen Sipoonkorven metsämantereen ja pohjoisempien metsäalueiden välillä. Sipoonkorvesta tuleekin osoittaa useampi metsälajiston liikkumisen turvaava viheryhteystarve Pornaisten ja Mäntsälän metsäalueille saakka.

⁴Metsähallituksen selvitys, asianro 381/625/2010 Metsähallituksen selvitys Sipoonkorven kansallispuiston perustamisedllytyksistä

Yhteys Nuuksion ja Meikon metsämännerten välillä

Nykyisellään toimivaa metsäistä ekologista yhteyttä Nuuksion ja Meikon välillä uhkaavat toisaalta Histan taajaman rakentaminen Espoon puolella ja Veikkolan taajamaan leviäminen kaakon suuntaan Kirkkonummen puolella. Molemmat taajamista sijoittuvat Nuuksion ja Meikon metsämännerten väliselle metsäiselle käytävälle. Histan taajaman toteuttaminen suunniteltuna (Histan yleiskaavaa koskevia valituksia käsitellään parhaillaan Helsingin hallinto-oikeudessa) uhkaa yksinään Nuuksion ja Meikon välistä ekologista käytävää ja metsälajiston mahdollisuuksia liikkua näiden kahden metsämännerten välillä. Veikkolan taajamavarausta tulee supistaa kaakkoispäästään vastaamaan olemassa olevaa taajamaa.

Porkkalanniemi

Porkkalanniemellä esiintyy edelleen metsoa ja muita uhanalaisia metsälintulajeja, vaikka yhteydet niemen metsäalueilta pohjoiseen ovat nykyisellään hyvin heikkoja. Kaavaluonnos uhkaa kaventaa yhteyttä Porkkalanniemeltä Meikoon entisestään esittämällä Kolsarin kautta kulkevan viheryhteystarpeen vierille taajamatoimintojen alueita sekä taajamatoimintojen reservialuetta. Samoin Jorvaksen kautta kulkevan yhteyden liepeille on merkitty taajamatoimintojen alueita. Mainittuja taajamatoimintojen alueita tulee supistaa viheryhteystarpeiden kohdalla ja alueita kehittää viheryhteystarpeen ehdoilla, etteivät jo nyt huomattavan rikkonaiset yhteydet heikkenisi entisestään.

Hankoniemi

Hankoniemen läntisin osa niemenkärkeä lukuunottamatta on kaavaluonnoksessa osoitettu kokonaan taajamatoimintojen alueeksi. Pohjoisrannalle tulee koko matkalle osoittaa viheryhteystarve Hankoniemeltä aina Tulliniemeen saakka.

Hankoniemen kärjessä, Uddskatanilla sijaitsee Tringan lintuasema Halias. Haliaksella on kerätty vakioitua aineistoa vuodesta 1979 lähtien. Kerättyä aineistoa käytetään mm. lintukantojen seurannassa ja kansainvälisissä tieteellisissä tutkimusprojekteissa, joissa tutkitaan esimerkiksi ilmastonmuutoksen vaikutuksia lintujen muuttoon. Pohjoisrannan metsäisen yhteyden säilyttäminen on tärkeää, jotta lintujen liikkuminen sujuisi entiseen tapaan Tulliniemen ja Hankoniemen välillä ja havainnointiolosuhteet Haliaksella säilyisivät entisellään.

Viikki – Vanhankaupunginlahti

Taajamavarauksia on supistettava alueen pohjoisosassa ja Vanhankaupunginlahden eteläpuolella, Kivinokassa, vähintään vastaamaan maakunnallisesti arvokkaan lintualueen rajaa. Vanhankaupunginlahden lintualueen arvo perustuu itse kosteikkoalueen lisäksi peltoihin, joita mm. hanhet käyttävät levähdysalueena. Lintujen käyttämä peltoala on supistunut vuosien mittaan rakentamisen myötä, eikä peltoja tule ottaa enää yhtään enempää rakennus- tai muuhun käyttöön.

Maakunnallisesti tärkeät lintualueet *), joiden yhteydessä taajama ym. varauksia korjattava

- Karnainen*: Lohjan Karnaisten kohdalla ESA-rata tulee maakuntakaavassa osoittaa kulkemaan tunnelissa moottoritien lailla.
- Vanjärvi*: siirtoviemäriin ohjeellinen linjaus kulkee Vanjärven ja Märjätienmäen Natura-alueen poikki. Linjaus tulee muuttaa kulkemaan esimerkiksi Märjätienmäen länsipuolelta.
- Pohjois-Kirkkonummen lintujärvet*: siirtoviemäriin ohjeellinen linjaus kulkee lintualueen poikki. Linjausta tulee joko tarkistaa tai minimoida kaavamääräyksin sen vaikutukset linnustolle (rakennustyöt hoidettava lintujen pesimäajan ulkopuolella).
- Espoonlahti*: taajamavarausta on tarkistettava, se sijoittuu lahden eteläisessä osassa sijaitsevalla niemellä Espoonlahden maakunnallisesti arvokkaan lintualueen päälle.
- Viikki – Vanhankaupunginlahti*: ks. Viikki – Vanhankaupunginlahti yllä.
- Laajalahti*: taajaman rajausta tarkistettava lahden pohjoisosassa. Eteläreunassa taajama rajautuu maakunnallisesti tärkeän lintualueen rajaukseen, mutta lahden pohjoisreunassa noudattaa Natura-alueen rajausta, joka on maakunnallisesti arvokasta aluetta suppeampi.
- Hangon etelälahdet*: taajamavaras osuu lintualueen länsipäässä hieman arvokkaalle lintualueelle – taajaman rajausta tarkistettava.
- Östersundomin lintuvedet*: Östersundominlahden ja Torpvikenin lintualueiden rajaukset ovat liian suppeat – rajauksia tarkistettava.
- Tuusulanjärvi*: taajamavaraus järven pohjoispäässä sijoittuu osittain lintualueen päälle – taajaman rajausta supistettava pois lintualueelta.
- Suomenoja*: kaavakartan epätarkkuudesta johtuen on vaikeaa havaita alueen sijaintia, mutta vaikuttaa siltä, että Suomenojan kansainvälisesti arvokas lintualue jää kaavassa taajamavarausten alle. Taajaman rajausta on muutettava Suomenojan kohdalla niin, ettei lintualue jää sen alle.
- Kopparnäs*: Pikkalan taajamavaraus heikentää ekologista yhteyttä Kopparnäsistä pohjoiseen. Taajaman varausta on supistettava tai sen yhteyteen on merkittävä viheryhteystarve.
- Saltfjärdenin seutu*: taajamavaraus lintualueen länsipuolella ulottuu mahdollisesti lintualueelle – taajaman rajausta tarkistettava.
- Karjaanjokilaakso*: taajamavaraus ja jopa tiivistyvä taajamatoimintojen alue on osoitettu lintualueen päälle. taajamavarausta tulee muuttaa niin, ettei se asetu lintualueen päälle.
- Seutulan pellot*: taajamatoimintojen aluevaraus lännessä ja työpaikka-alue idässä sijoittuvat mahdollisesti hieman lintualueen rajauksen päälle. Taajama- ja työpaikka-aluevarauksia tarkistettava.
- Sipoonkorven metsämanner*: ks. Östersundomin alue ja Sipoonkorpi yllä.
- *Porvoon Blinkanin hanhipellot*: kaikki ratalinjaukset menevät kyseisen peltoalueen halki ja tulevat todennäköisesti romahduttamaan alueen merkityksen hanhille. Ehdotamme ratalinjausten siirtämistä lähemmäs moottoritietä, jolloin myös radan myötä lisääntyvä melu jää jo olemassa olevaan melukäytävään ja tukee täten myös Valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita.
- Vuosaaren täyttömäki*: Vuosaaren taajamavaraus ulottuu lintualueen päälle. Taajamaa muutettava niin, ettei se sijoitu lintualuevarauksen päälle.
- Trollbölen suot*: viereinen taajamavaraus sijoittuu ainakin eteläosistaan lintualueen päälle. Taajaman rajausta supistettava niin, ettei se sijoitu lintualueen päälle.
- Kolsan lammikot*: lammet jäävät Jokelan taajaman sisään.

*Sisältää myös "lähes maakunnallisesti tärkeät lintualueet" (Ellermaa 2010-2011: Maakunnallisesti tärkeät lintualueet ja niiden tunnistaminen Uudellamaalla. Tringa 37.-38:140-174)

Kaavan esitystapa

Ratkaisu, jossa kaavakartalla on näkyvissä kaavaluonnoksen mukaiset merkinnät sekä taustalla voimassa olevat Uudenmaan maakuntakaavan sekä 1. vaihemaakuntakaavan merkinnät on epäselvä ja siksi osallistumisen kannalta huono. Kaavakartta tulisi laatia niin, että näkyvissä olisi samanaikaisesti maakunnan toimintojen nykyiset sijainnit sekä kaavamerkinnät, jotta kartalta olisi mahdollista hahmottaa, minkälaisia muutoksia kaavan mukainen maankäyttö aiheuttaa nykytilanteeseen. Varsinkin internetissä tämä olisi helppo tehdä tasojen avulla. Tämä helpottaisi myös vähemmän kaavoitusta tuntevien osallisten kiinnostusta ja tukisi täten MRL:n 1 § ja kansalaisyhteiskunnan tavoitteita.

Helsingissä 31. päivänä elokuuta 2011

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys —

Helsingförstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry

BirdLife Suomi ry

Seppo Vuolanto

Puheenjohtaja

Matti Riihimäki

Toiminnanjohtaja